

UZASADNIENIE

Decyzją z 19 listopada 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił E. M. (1) prawa do emerytury z uwagi na brak co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W uzasadnieniu decyzji Zakład wyjaśnił, że znajdujące się w aktach świadectwa pracy zawierają informację o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach, jednak brak w nich przywołania właściwego rozporządzenia Rady Ministrów, jak i zarządzenia właściwego ministra resortowego ze wskazaniem wykaz, działu, pozycji i punktu stanowiska, na którym stale i w pełnym wymiarze była wykonywana praca w szczególnych warunkach /decyzja k. 9 akt ZUS/.

Ubezpieczona, będąc reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata, złożyła od powyższej decyzji odwołanie, wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do emerytury. Argumentowała, że posiada wymagany 15 –letni staż pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych, żądając zaliczenia do tego stażu następujących okresów zatrudnienia:

- od 1.09.1978 r. do 30.11.1985 r. w (...) S.A. w P., gdy wykonywała pracę jako uczeń przędzalnik, a następnie jako przewijaczka, skręcacz, konserwator, które to stanowiska są wymienione w Wykazie A dziale VII poz. 1 pkt 12, 34 i 35 stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.07.1983 r. w sprawach prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego;

- od 4.12.1985 r. do 31.12.1998 r. w Zakładach (...) S.A. w P., gdy wykonywała pracę jako skręcacz pomoc, skręcacz, pomoc w oddziale zapisująca produkcję i przewijacz, które to stanowiska są wymienione w Wykazie A dziale VII poz. 1 pkt 34, 35 i 46 stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.07.1983 r. w sprawach prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego

/odwołanie k. 3-4/.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie, podtrzymując zajęte stanowisko /odpowiedź na odwołanie k. 7-8/.

Na rozprawie z 18.06.2019 r. pełnomocnik wnioskodawczyni poparł odwołanie, a pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie /e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:00:32, 00:03:06, 00:04:21, 00:43:25, 00:43:47/.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

E. M. (1) urodziła się (...) /niesporne/.

Odwołująca na dzień 1 stycznia 1999 r. posiada staż pracy w ilości 20 lat, 4 miesięcy i 4 dni, a w tym okresy nieskładkowe w ilości 4 lat, 8 miesięcy i 28 dni oraz składkowe w ilości 15 lat, 7 miesięcy i 6 dni. Wnioskodawczyni nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego /wniosek k. 2 akt emerytalnych, karta przebiegu zatrudnienia k. 8 akt emerytalnych/.

Odwołująca pracowała od 4 września 1978 r. do 30 listopada 1985 r. w (...) S.A. w P. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach: uczennicy, przewijaczki, skręcacza i konserwatora i w okresie od 11.06.1980 r. do 9.09.1983 r. wykonywała pracę w warunkach szczególnych wymienioną w Dz.U. z 1983 r. Nr 8 Dziale VII poz. 1 pkt 12, 34 i 35. W w/w świadectwie podano, że wnioskodawczyni od 10.09.1983 r. do 30.11.1985r. korzystała z urlopu wychowawczego /świadectwo pracy k. 5 akta emerytalne/.

Przebieg zatrudnienia skarżącej w (...) S.A. w P. był następujący:

Od 1 września 1978 r. wnioskodawczynie podjęła naukę w zasadniczej szkole zawodowej dla pracujących w P., w której uczyła się zawodu przędzalnika /świadcstwo ukończenia szkoły k. 6, kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33/.

W związku z powyższym w dn. 4 września 1978 r. wnioskodawczynie zawarła umowę o naukę zawodu z Zakładem (...), na mocy której tenże zakład pracy zobowiązał się do szkolenia wnioskodawczynie poprzez naukę zawodu przędzacza bawełny od 4 września 1978 r. do 31 stycznia 1981 r., za umówionym wynagrodzeniem, a okres szkolenia miał być zaliczony do okresu zatrudnienia w zakładach pracy /umowa o naukę zawodu k.24, a nadto umowa o naukę zawodu w aktach osobowych k. 33/.

Wnioskodawczynie jako uczennica szkoły zawodowej dla pracujących w 6-dniowym tygodniu pracy przez 3 dni uczyła się teorii w szkole, a przez 3 dni odbywała praktyki zawodowe w Zakładach (...) w P.. Odwołująca odbywała praktyki we wskazanym zakładzie w dni powszednie przez 8 godzin dziennie, a w soboty przez 6 godzin. W trakcie praktyk uczniowskich E. M. (2) uczyła się obsługi przędzarki i innych maszyn przędzalniczych np. przewijarki. Wnioskodawczynie jako uczeń nie obsługiwała samodzielnie maszyn. Nauka obsługi tych maszyn odbywała się pod nadzorem osoby przyuczającej - np. osoby, która obsługiwała daną maszynę. Praca wnioskodawczynie w trakcie praktyk przy obsłudze maszyny – przędzarki, polegała na wymianie nawoi z przędzą i wymianie pełnych wrzecion na puste. Wnioskodawczynie wykonywała tę pracę na hali produkcyjnej na oddziale przędzalni rzeczonoego zakładu pracy /zeznania wnioskodawczynie e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:06:51 – 00:20:08 w zw. z 00:42:38, zeznania świadka A. G. e-prot. z 18.06. (...): 00:25:55- 00:32:22/.

Po 2 latach nauki - w dniu 10 czerwca 1980 r. wnioskodawczynie ukończyła zasadniczą szkołę zawodową dla pracujących /świadcstwo ukończenia szkoły z 21.06.1980 r. k. 6, kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33/.

Następnie – w dniu 10 czerwca 1980 r. zawarła ze wskazanym zakładem pracy umowę o pracę, na podstawie której została zatrudniona od 11 czerwca 1980 r. na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku przewijaczki na Oddziale V Centralnej S. /umowa k. 20, a nadto umowa z 10.06.1980 r. w aktach osobowych k. 33/.

W dn. 1 stycznia 1981 r. wnioskodawczynie zawarła kolejną umowę o pracę na czas nieokreślony, na mocy której została zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku przewijacza przędzy na Oddziale V Centralnej S. /umowa k. 21, a nadto umowa z 1.01.1981 r. w aktach osobowych k. 33/.

Odwołująca wykonywała pracę przewijaczki na Oddziale V Centralnej S. od 11 czerwca 1980 r. do 31 października 1981 r., polegającą na tym, że przewijała przędzę z małych wrzecion na większe /kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33, zeznania wnioskodawczynie e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:06:51 – 00:20:08 w zw. z 00:42:38/.

W dniu 1 listopada 1981 r. wnioskodawczynie zawarła ze wskazanym zakładem pracy kolejną umowę o pracę na czas nieokreślony, na mocy której została zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku skręcacz - pomoc na Oddziale V Centralnej S. /umowa k. 21, a nadto umowa z 1.01.1981 r. w aktach osobowych k. 33/.

Zgodnie ze wskazaną umową odwołująca wykonywała pracę skręcacz - pomoc na Oddziale V Centralnej S. od 1 listopada 1981 r. do 31 stycznia 1983 r. Praca wnioskodawczynie polegała na tym, że wymieniała ona pełne nawoje na puste, podczas gdy skręcacz obsługiwał całą maszynę. /kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33, zeznania wnioskodawczynie e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:06:51 – 00:20:08 w zw. z 00:42:38/.

W dniu 1 lutego 1982 r. wnioskodawczynie zawarła ze wskazanym zakładem pracy kolejną umowę o pracę na czas nieokreślony, na mocy której została zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku konserwator maszyn – czyściciel na Wydziale Przędzalni (...) /umowa z 1.02.1982 r. w aktach osobowych k. 33/.

Od tego czasu odwołująca wykonywała na Wydziale Przędzalni (...) od 1.02.1982 r. do 9.09.1983 r. pracę konserwatora maszyn, która polegała na czyszczeniu całych maszyn i ich konserwacji. Przeważnie była to praca w nocy. Podczas

wykonywania tej pracy przez wnioskodawczynię maszyny były w ruchu. /kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33, zeznania wnioskodawczyni e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:06:51 – 00:20:08 w zw. z 00:42:38/.

W okresie od 10 września 1983 r. do 9 września 1986 r. wnioskodawczyni przebywała na urlopie wychowawczym.

Umowa o pracę z (...) została rozwiązana przez wnioskodawczynię za wypowiedzeniem z dniem 30 listopada 1985 r. /kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33, świadectwo pracy k. 3 akta kapitałowe, k. 5 akta emerytalne/.

W okresie zatrudnienia w (...) **Zakładach (...) - od 11 czerwca 1980 r. do 9 września 1983 r.** wnioskodawczyni pracowała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wyłącznie na wskazanych stanowiskach pracy, tj. kolejno od 11 czerwca 1980 r. - przewijaczki, następnie od 1 stycznia 1981 r. - przewijaczki przędzy, później od 1 listopada 1981 r. – skręcacza - pomocnika, od 1 lutego 1982 r. - konserwatora maszyn. Nie była oddelegowana w tym czasie do wykonywania innej pracy. Wnioskodawczyni przez cały czas na każdym z tych stanowisk wykonywała pracę stale na hali produkcyjnej w warunkach szkodliwych dla zdrowia z uwagi na duże zapylenie. Pracownicy wykonujący pracę na hali produkcyjnej przynosili do pracy napoje w zakręcanych słoiczkach, żeby kurz nie wpadł do środka. Otrzymywali od pracodawcy mleko, kawę, herbatę i miętę do picia. Nie było w tym czasie przestojów w produkcji. /kwestionariusz z przebiegu zatrudnienia w aktach osobowych k. 33, umowa z 10.06.1980 r. w aktach osobowych k. 33, umowa k. 21, a nadto umowa z 1.01.1981 r. w aktach osobowych k. 33, umowa z 1.02.1982 r. w aktach osobowych k. 33, zeznania wnioskodawczyni e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:06:51–00:20:08 w zw. z 00:42:38, zeznania świadka A. G. e-prot. z 18.06. (...): 00:25:55- 00:32:22/.

W okresie od 4 grudnia 1985 r. do 31 grudnia 1998 r. wnioskodawczyni była zatrudniona w Zakładach (...) S.A. w P. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach: skręcacz pomoc, skręcacz, pomoc w oddziale zapisująca produkcję i przewijacz, i w tym okresie wykonywała pracę w warunkach szczególnych:

- od 4 grudnia 1985 r. do 11 maja 1989 r. na stanowisku skręcacz pomoc Wykaz A Dział VII poz. 1 pkt 34,
- od 4 marca 1991 r. do 31 maja 1991 r. skręcacz Wykaz A Dział VII poz. 1 pkt 34,
- od 1 czerwca 1991 r. do 31 stycznia 1994 r. pomoc w oddziale zapisująca produkcję Wykaz A Dział VII poz. 4 pkt 46,
- od 1 lutego 1994 r. do 31 marca 1997 r. skręcacz pomoc Wykaz A Dział VII poz. 1 pkt 34,
- od 1 kwietnia 1997 r. do 31 lipca 2000 r. przewijacz Wykaz A Dział VII poz. 1 pkt 35

W okresie tego zatrudnienia - od 12 maja 1989 r. do 3 marca .1991 r. korzystała z urlopu wychowawczego.

/świadectwo pracy k. 4 akta kapitałowe, k. 6 akta emerytalne/.

Przebieg zatrudnienia skarżącej w Zakładach (...) S.A. w P. był następujący:

W dniu 4 grudnia 1985 r. wnioskodawczyni zawarła z wymienionym zakładem pracy umowę o pracę na okres próbny do 17 grudnia 1985 r., na mocy której została zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku skręcacz pomoc na Wydziale Produkcji – Oddział Przygotowawczy .

Następnie przedmiotowy zakład pracy zatrudnił wnioskodawczynię na umowę o pracę z 18 grudnia 1985 r. na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku skręcacz pomoc na Wydziale Produkcji – Oddział Przygotowawczy.

W okresie od 4 grudnia 1985 r. do 11 maja 1989 r. odwołująca wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na Wydziale Produkcji – Oddział Przygotowawczy pracę na stanowisku skręcacz pomoc, polegającą na tym, że wymieniała pełne nawoje na puste przy skręcance.

W okresie od 12 maja 1989 r. do 3 marca 1991 r. E. M. (1) korzystała z urlopu wychowawczego.

Od 4 marca 1991 r. do 31 maja 1991 r. odwołująca wykonywała na Wydziale Produkcji – Oddział Przygotowawczy pracę na stanowisku skręcacza, polegającą na obsłudze maszyny, która skręcała nici przędzy szklanej, styłonowej oraz bawełnianej z dwóch lub trzech nawoi.

Po uwzględnieniu podania wnioskodawczynie od 1 czerwca 1991 r. odwołująca wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracę na stanowisku pomoc w oddziale zapisująca produkcję na Oddziale Tkalni. Na tym stanowisku pracowała do 31 stycznia 1994r.

Następnie od 1 lutego 1994 r. do 31 marca 1997 r. ponownie wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku skręcacz pomoc.

Ostatnio od 1 kwietnia 1997 r. do 31 lipca 2000 r. wnioskodawczynie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała pracę na stanowisku przewijacza, polegającą na obsłudze przewijarki.

W okresie zatrudnienia w Zakładach (...) S.A. w P. wnioskodawczynie przez cały czas pracowała w pełnym wymiarze czasu pracy wyłącznie na wymienionych stanowiskach na hali produkcyjnej w oddziale przygotowawczym na skręcalni, gdzie panowały szkodliwe dla zdrowia warunki ze względu na pracę ze szklaną przędzą. Odwołująca otrzymywała mleko. Nie była oddelegowana do wykonywania innej pracy. Wnioskodawczynie otrzymywała dodatek za pracę w warunkach szkodliwych. Nie było w tym czasie przestojów w produkcji /dokumenty w aktach osobowych wnioskodawczynie k. 35: karty obiegowe zmiany z 12.11.1985 r., z 12.02.1991 r., umowy o pracę z 4.12.1985 r., z 18.12.1985 r., angaże z 29.10.1986 r., z 24.04.1987 r., z 27.11.1987 r., z 31.03.1988 r., z 25.08.1988 r., z 30.11.1988 r., z 18.03.1991 r., z 17.06.1991 r., z 6.09.1991 r., z 20.12.1991 r., z 30.10.1992 r., z 27.04.1992 r., z 20.07.1992 r., z 24.11.1992r., z 18.06.1993 r., z 8.02.1994r., z 25.02.1994 r., z 27.09.1994 r., z 31.03.1995 r., z 29.04.1995 r., z 25.10.1995 r., z 4.04.1997 r., z 9.05.1997 r., z 10.06.1998 r., z 5.10.1998 r., z 28.10.1999 r., podanie wnioskodawczynie z 27.05.1991 r. o zmianę stanowiska na zapisującą produkcję, zawiadomienie z 21.01.1999 r., dokumentacja płacowa k. 35, zeznania wnioskodawczynie e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:06:51 – 00:20:08 w zw. z 00:42:38, zeznania świadka B. C. e-prot. z 18.06.2019 r.: 00:32:58 - 00:3:31, świadectwo pracy k. 6 akta emerytalne/.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o powołane dowody z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, w tym w zachowanych oryginalnych aktach osobowych skarżącej z obu okresów zatrudnienia, a także w aktach ZUS-owskich, których wartości dowodowej nie kwestionowała żadna ze stron, a i Sąd nie znalazł powodów by czynić to z urzędu.

Ponadto Sąd oparł się na przesłuchaniu wnioskodawczynie i zeznaniach świadków, uznając, że dowody te zasługują na wiarę w całości, albowiem korelują one wzajemnie ze sobą oraz z pozostałymi dowodami w postaci dokumentów, tworząc spójną, logiczną całość.

W przypadku świadka A. G. Sąd uznał, że miała ona wystarczającą wiedzę na temat charakteru pracy odwołującej w (...), albowiem świadek jako uczennica szkoły zawodowej odbywała praktyki zawodowe w latach 1977-1979 w tym samym zakładzie pracy, a następnie pracowała w nim od 1979 r. do 1982 r. Sąd miał na uwadze, że szczegóły dotyczące nazw maszyn przędzalniczych z uwagi na znaczny upływ czasu zatarły się w pamięci świadka, jednakże w sposób stanowczy potwierdziła ona, że wnioskodawczynie najpierw uczyła się jako uczennica zasadniczej szkoły zawodowej dla pracujących zawodu przędzalnika w (...), a po ukończeniu szkoły zawodowej podjęła w tym zakładzie pracę i wykonywała wszystkie czynności tylko na hali produkcyjnej, w której były szkodliwe dla zdrowia warunki z uwagi na duże zapylenie, w związku z czym pracownicy otrzymywali mleko, miętę, kawę czarną i przynosili do pracy napoje w zakreślonych słoiczkach, żeby kurz nie wpadł do środka.

Przesłuchana w charakterze świadka B. C. potwierdziła natomiast, że w drugim spornym okresie zatrudnienia w Zakładach (...) w P. wnioskodawczynie wykonywała swoją pracę jako przewijaczka i skręcaczka w pełnym wymiarze czasu wyłącznie na hali produkcyjnej na oddziale przygotowawczym na skręcalni, gdzie panowały szkodliwe warunki

z uwagi na pracę z włóknem szklanym, a także, że otrzymywała dodatek w warunkach szkodliwych i mleko. B. C. miała stosowną wiedzę na temat czym konkretnie zajmowała się skarżąca i na czym polegała jej praca, ponieważ z zeznań świadka wynika, że codziennie sprawdzała obecność na produkcji, widziała wnioskodawczynię przy pracy, a nadto sporządzała karty wynagrodzeń wnioskodawczyni z lat 1985-1999, w których wyszczególniono dodatek za pracę w warunkach szkodliwych /k. 35/.

Podkreślić należy, że organ rentowy w żaden sposób nie podważył zeznań świadków, którzy jako osoby obce dla stron, nie miały żadnego interesu w składaniu zeznań korzystnych tylko jednej z nich.

Powyższe nie oznacza jednak, że odwołanie automatycznie zasługuje na uwzględnienie, a to z przyczyn, o których mowa w dalszej części uzasadnienia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie podlega oddaleniu.

Istota sporu dotyczy kwestii, czy ubezpieczona spełnia przesłanki określone w art. 184 w zw. z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) w zw. z §2 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), a w szczególności, czy legitymuje się wymaganym 15- letnim okresem pracy w szczególnych warunkach według stanu na dzień 1.01.1999 r.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 cytowanej ustawy, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

W myśl ust. 2 art. 184 ustawy, emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Z przepisu art. 32 ust. 1 ustawy wynika z kolei, że ubezpieczonym będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1.

W myśl zaś art. 32 ust. 1a pkt. 1 tej ustawy przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991 r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Z kolei według ustępu 2 art. 32 cyt. ustawy, dla celów ustalenia tych uprawnień za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Zasady przechodzenia na wcześniejsze emerytury oraz wykazy stanowisk do tego uprawniających określa rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm).

Według zaś treści § 3 i 4 tego rozporządzenia, za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi

do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Powołany wykaz wskazuje wszystkie te prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego. Dodatkowo §1 ust. 2 rozporządzenia stanowi, iż właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

Analiza treści wykazu A stanowiącego załącznik do powołanego wyżej rozporządzenia wskazuje, że do prac w warunkach szczególnych należą wymienione w dziale VII „W przemyśle lekkim, pod poz. 1 „Obróbka surowców włókienniczych i ich przedzenie” i pod poz. 4 „prace przy produkcji i wykańczaniu wyrobów włókienniczych”, jest pracą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Stosownie do § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W myśl § 2 ust. 2 rozporządzenia okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Regulacja § 2 rozporządzenia, statuująca ograniczenia dowodowe i obowiązująca w postępowaniu przed organem rentowym, nie ma jednak zastosowania w postępowaniu odwoławczym przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji okoliczność i okresy zatrudnienia w szczególnych warunkach sąd ma prawo ustalać także innymi środkami dowodowymi niż dowód z zaświadczenia zakładu pracy, w tym zeznaniami świadków (uchwała SN z 27.05.1985 r., III UZP 5/85, uchwała SN z 10.03.1984 r. III UZP 6/84).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na okoliczność pracy wykonywanej przez wnioskodawczynię w szczególnych warunkach w spornych okresach zatrudnienia dopuścił dowód z dokumentów, z zeznań świadków i przesłuchania wnioskodawczynie.

W ustalonym stanie faktycznym nie budzi wątpliwości fakt, że wnioskodawczyni spełnia przesłanki ustawowe co do wieku – ukończyła 55 rok życia, posiada wymagany na dzień 1 stycznia 1999 r. ogólny staż pracy w ilości co najmniej 20 lat pracy, a nadto nie jest ona członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego.

W ocenie Sądu wnioskodawczyni nie spełnia jednak warunku posiadania co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999 r.

Spór dotyczył m.in. okresu nauki wnioskodawczynie w zasadniczej szkole zawodowej i w związku z tym wykonywaniem pracy przez skarżącą w (...) w ramach praktyk uczniowskich w okresie od 1 września 1978 r. do 10 czerwca 1980 r.

Dlatego też Sąd na okoliczność rodzaju i charakteru wykonywanych przez wnioskodawczynię w tym okresie czynności oraz wymiaru czasu pracy w jakim je wykonywała, przeprowadził postępowanie dowodowe obejmujące analizę złożonej do akt sprawy zachowanej oryginalnej dokumentacji osobowej z tego okresu, zeznań świadka A. G. i przesłuchania wnioskodawczynie.

W oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd ustalił, że wnioskodawczyni w okresie nauki w zasadniczej szkole zawodowej dla pracujących od 1 września 1978 r. do 10 czerwca 1980 r. przez 3 dni w tygodniu odbywała praktyki zawodowe w (...) Zakładach (...), przez 8 godzin dziennie w dniach od poniedziałku do piątku, a w soboty przez 6 godzin, w czasie, których nie wykonywała samodzielnie obsługi maszyn przędzalniczych, lecz

była do tego przyuczana pod nadzorem osoby obsługujące maszyny przędzalniane. Przez pozostałe 3 dni w tygodniu odwołująca uczyła się teorii w zasadniczej szkole zawodowej dla pracujących.

Nawet jeśli przyjąć, że skarżąca wykonywała w badanym okresie przez 3 dni w tygodniu pracę polegającą na obsłudze maszyn przędzalniczych, to nie ma żadnych wiarygodnych dowodów, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała tę pracę w szczególnych warunkach.

Sąd zważył, że od dnia wejścia w życie przepisów Kodeksu pracy, tj. od 1 stycznia 1975 r., kwestia zatrudniania młodocianych była regulowana przepisami art. 190-206 k.p. zawartymi w Dziale XIV tego Kodeksu.

Zgodnie z ówczesną treścią tych przepisów młodociany nieposiadający kwalifikacji zawodowych mógł być zatrudniony tylko w celu przygotowania zawodowego (art. 191 §2 k.p.); do zawierania i rozwiązywania z młodocianymi umów o pracę w celu przygotowania zawodowego mają zastosowanie przepisy kodeksu dotyczące umów o pracę na czas nieokreślony ze zmianami przewidzianym w art. 195 i 196 k.p. (art. 194 k.p.); umowa o pracę zawierana w celu przygotowania zawodowego powinna określać w szczególności rodzaj i czas trwania przygotowania zawodowego oraz wysokość wynagrodzenia (art. 195 §1 k.p.). Przepis art. 202 §2 k.p. stanowił, że czas pracy młodocianego w wieku powyżej 16 lat nie może przekraczać 8 godzin na dobę, jednakże – zgodnie z § 3 - do czasu pracy młodocianego również wliczało się czas nauki bez względu na to, czy odbywała się ona w godzinach pracy.

Zasady zatrudniania młodocianych w celu przygotowania zawodowego zawierały przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 20 września 1974 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz.U. z 1974 r., Nr 37, poz. 219).

Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników może odbywać się w zakładach pracy jako 1) nauka zawodu, 2) przyuczenie do wykonywania określonej pracy (§ 1 ust. 1); zakład pracy jest zobowiązany zawrzeć z młodocianym umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego na piśmie (§ 2 ust. 1). Ponadto młodociany zatrudniony w celu nauki zawodu był obowiązany wypełniać systematycznie obowiązek dokształcania się (§ 5 ust. 2).

Przytoczone przepisy wskazują jednoznacznie, że młodociani wykonujący pracę w ramach nauki zawodu, bądź przygotowania zawodowego, poza wykonywaniem czynności praktycznych, związanych z przyuczeniem się do określonego zawodu, zobligowani byli do dokształcania teoretycznego, którego czas był wliczany do czasu pracy młodocianego.

Celem wykonywania pracy przez młodocianych nie posiadających kwalifikacji zawodowych było przygotowanie zawodowe i stosunek pracy nie był realizowany w celu zarobkowym, chociaż pracownikom tym wypłacane było wynagrodzenie według stawek i zasad precyzyjnie określonych w przepisach prawa pracy.

Powyższe rozważania wykluczają założenie, że młodociany zatrudniony w celu nauki zawodu wykonywał pracę w warunkach szczególnych stale, nieprzerwanie i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.).

Należy bowiem podkreślić, że warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku, stale tj. ciągle wykonuje pracę w szczególnych warunkach i nie wykonuje w tym czasie żadnych innych czynności niezwiązanych z zajmowanym stanowiskiem.

Natomiast szkolenie pracownika nie wiąże się z narażeniem na działanie czynników szkodliwych, które to, co do zasady, występują przy pracy na stanowiskach określonych w wykazie prac wykonywanych w warunkach szczególnych. Okresu przygotowania zawodowego nie można zatem zaliczyć do stażu pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7.02.1983 r. (wyrok SN z 24.04.2009 r., II UK 334/08, OSNP 2010/23-24, poz. 294).

Praca na podstawie umowy o naukę zawodu wykonywana była zawsze w rozmiarze mniejszym, niż obowiązujący na danym stanowisku, mimo że młodocianych w wieku powyżej lat 16 obowiązywał normalny czas pracy stosowany w zakładzie pracy. Czas pracy na stanowisku pracy, ze względu na ochronę pracownika młodocianego, nie mógł bowiem przekroczyć ustawowo określonych granic. Do czasu pracy młodocianych wliczało się czas kształcenia bez względu na to, czy nauka odbywa się w godzinach pracy, czy poza godzinami pracy, jednakże w wymiarze nie większym niż 18 godzin tygodniowo. Gdyby więc nawet uznać, że przewidziana w obowiązujących przepisach - ze względu na charakter zatrudnienia lub związane z nim warunki - norma czasu pracy w rozmiarze odbiegającym od powszechnie obowiązującego, stanowiła pełny wymiar czasu pracy, to nie można pominąć koniunktywnego wymagania wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przewidzianym dla stanowiska, na którym takie warunki występowały (por. wyroki SN z 24.04.2009 r., II UK 334/08, OSNP 2010/23-24/294; z 20.01.2011 r., II UK 169/10 oraz z 23.01.2012 r., II UK 96/11).

Reasumując dotychczasowe rozważania - okres pracy ubezpieczonej jako osoby młodocianej w celu nauki zawodu nie mógł zostać uwzględniony do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż ubezpieczona nie świadczyła w tym czasie stale i w pełnym wymiarze pracy w warunkach szczególnych (por. wyrok SN z 20.01.2011 r., II UK 169/10).

Sąd pragnie też zauważyć, że nie oznacza to naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu. Ubezpieczona nie może bowiem zrównywać swojego statusu pracownika młodocianego z innymi pracownikami, którzy stale i w pełnym wymiarze czasu byli narażeni na szkodliwe warunki pracy, podczas gdy do czasu pracy ubezpieczonej wliczał się też czas nauki, kiedy ubezpieczona nie była narażona na działanie szkodliwych warunków pracy. Chociaż okres nauki zawodu był w rozumieniu prawa ubezpieczeń społecznych okresem zatrudnienia w ramach stosunku pracy, to jednak nie jest to wystarczające do uznania go za okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Takie stanowisko znajduje oparcie także w poglądach Sądu Najwyższego, który w wyroku z 24 kwietnia 2009 r. (II UK 334/2008), stwierdził, że okres nauki zawodu połączony z obowiązkiem kształcenia się w zasadniczej szkole zawodowej nie stanowi okresu pracy w szczególnych warunkach.

Z dokonanych w sprawie ustaleń nie wynika, ażeby przez wnioskowany okres odbywania praktyk zawodowych w (...) skarżąca pracowała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych, skoro sama przyznała, że nauka w szkole odbywała się przez 3 dni w tygodniu, a praktyki zawodowe w (...) przez 3 dni po 8 godzin dziennie, a w soboty przez 6 godzin. W ustalonym stanie faktycznym nie można było zatem uznać, że wnioskodawczyni wykonywała zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy skoro przewidziana dla niej norma czasu pracy odbiegała od powszechnie obowiązującej w zakładzie pracy dla wszystkich pozostałych pracowników normy 46 godzin tygodniowo, a także 36 godzin tygodniowo dla pracowników młodocianych.

Z tych względów Sąd uznał, że nie ma podstaw do zaliczenia odwołującej do stażu pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze w warunkach szczególnych okresu nauki w zawodowej szkole dla pracujących od 1 września 1978 r. do 10 czerwca 1980 r.

Natomiast materiał dowodowy w postaci: świadectwa pracy, oryginalnej dokumentacji osobowej oraz zgodnych zeznań wnioskodawczyni i świadka A. G., pozwolił na ustalenie, że po zakończeniu nauki w zasadniczej szkole zawodowej, w czasie zatrudnienia w (...) Zakładach (...) od 11 czerwca 1980 r. do 9 września 1983 r. E. M. (1) pracowała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia na hali produkcyjnej z uwagi na duże zapylenie.

Zgromadzone dowody w postaci świadectwa pracy, oryginalnej dokumentacji osobowej i zgodnych zeznań wnioskodawczyni i świadka B. C., pozwoliły także na ustalenie, że również w drugim spornym okresie zatrudnienia w Zakładach (...) w P. od 4 grudnia 1985 r. do 11 maja 1989 r., a także po powrocie z urlopu wychowawczego od 4 marca 1991 r. do 31 grudnia 1998 r. wnioskodawczyni przez cały czas pracowała w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywała pracę wyłącznie na hali produkcyjnej w oddziale przygotowawczym na skręcalni, gdzie panowały

szkodliwe dla zdrowia warunki ze względu na pracę ze szklaną przędzą, otrzymywała dodatek za pracę w warunkach szkodliwych oraz mleko i nie była w tym czasie oddelegowana do wykonywania innej pracy.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, że z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, że po zakończeniu nauki w zasadniczej szkole zawodowej dla pracujących w pozostałych spornych okresach E. M. (1) faktycznie wykonywała stale i w pełnym wymiarze pracę w warunkach szczególnych:

1) w ZPB P. w łącznej ilości 3 lat, 2 miesięcy i 28 dni, gdy pracowała na stanowiskach:

a) przewijacza od 11 czerwca 1980 r. do 31 grudnia 1980 r. i przewijacz przędzy od 1 stycznia 1981 r. do 31 października 1982 r., jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 1 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że pomocnicze znaczenie w tym zakresie stanowi Wykaz A zawarty w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w którym Dziale VII, poz. 1, pkt 35 wymieniono stanowisko przewijacza;

b) od 1 listopada 1981 r. do 31 stycznia 1982 r. skręcacza – pomocy, jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 1 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że w Wykazie A zawartym w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w Dziale VII, poz. 1, pkt 34 wymieniono stanowisko – skręcacz;

c) od 1 lutego 1982 r. do 9 września 1983 r. konserwator maszyn, jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 1 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że w Wykazie A zawartym w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w Dziale VII, poz. 1, pkt 12 wymieniono stanowisko – konserwator maszyn i urządzeń;

2) w Zakładach (...) S.A. w P. 4 grudnia 1985 r. do 11 maja 1989 r. (tj. 3 lata, 5 miesięcy, 8 dni) oraz od 4 marca 1991 r. do 31 grudnia 1998 r. (tj. 7 lat, 9 miesięcy, 28 dni) co łącznie dało 11 lat, 3 miesięcy i 6 dni, gdy pracowała na stanowiskach:

a) od 4 grudnia 1985 r. do 11 maja 1989 r. skręcacz pomoc - jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 1 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że w Wykazie A zawartym w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w Dziale VII, poz. 1, pkt 34 wymieniono stanowisko – skręcacz;

b) od 1 czerwca 1991 r. do 31 stycznia 1994 r. pomoc w oddziale zapisująca produkcję jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 4 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że w Wykazie A zawartym w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w Dziale VII, poz. 4, pkt 46 – wymieniono stanowisko pomocnik w oddziale produkcyjnym;

c) od 1 lutego 1994 r. do 31 marca 1997 r. skręcacz pomoc - jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 1 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że w Wykazie A zawartym w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w Dziale VII, poz. 1, pkt 34 wymieniono stanowisko – skręcacz;

d) od 1 kwietnia 1997 r. do 31 grudnia 1998 r. przewijacz - jako wymienioną w Wykazie A, Dziale VII, poz. 1 stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., tym bardziej, że w Wykazie A

zawartym w załączniku do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego Nr 19 z 6.08.1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, w Dziale VII, poz. 1, pkt 35 jest wymienione stanowisko przewijacz.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, że **łącznie** wnioskodawczynie wykazała w niniejszym postępowaniu **na dzień 1 stycznia 1999 r. staż pracy** wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy **w warunkach szczególnych w ilości 14 lat, 6 miesięcy i 4 dni.**

Warunek posiadania na dzień 1 stycznia 1999 r. minimum 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze nie został zatem przez wnioskodawczynię spełniony.

Z tych względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie.

A.P.